

Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Yaklaşımlar Grubu Çalışma Belgesi

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	3
1. GİRİŞ.....	5
2. MEVCUT DURUM.....	7
2.1. Uluslararası Kuruluşlarla İlişkiler ve Kapasite Gelişimi.....	7
2.2. Yürütülen Uluslararası Projeler ve Yardımlar.....	7
2.3. Ülkelerle İkili ve Çoklu İlişkiler ve Tarım Diplomasisi.....	8
2.4. Dünya Ticaret Örgütü ile İlişkiler.....	9
2.5. Avrupa Birliği ile İlişkiler ve Uyum Çalışmaları.....	10
2.6. Gümrük Birliği.....	12
2.7. Tarım ve Orman Ürünleri Ticareti.....	13
2.8. Uluslararası Alanda Rekabet Edilebilirliği Arttırmak için Uygulanan Politika Araçları.....	13
2.9. Uluslararası Tanıtım ve İletişim.....	14
3. GÜÇLÜ VE ZAYIF YÖNLER.....	15
4. GENEL DEĞERLENDİRME.....	17
KAYNAKLAR.....	24

KISALTMALAR

AB	:	Avrupa Birliği
AR-GE	:	Araştırma ve Geliştirme
BAGİS	:	Balıkçılık Gemi İzleme Sistemi
BM	:	Birleşmiş Milletler
BMBÇS	:	Birleşmiş Milletler Biyoçeşitlilik Sözleşmesi
BMÇMS	:	Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi
BMİDÇS	:	Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi
CGIAR	:	Uluslararası Tarımsal Araştırmalar Danışma Grubu
CIMMYT	:	Uluslararası Mısır ve Buğday Geliştirme Merkezi
DİR	:	Dahilde İşleme Rejimi
DTÖ	:	Dünya Ticaret Örgütü
ECO-RCC	:	Ekonomik İş birliği Teşkilatı Gıda Güvenliği Bölgesel Programı
EİT	:	Ekonomik İş birliği Teşkilatı
ESK	:	Et ve Süt Kurumu
FAO	:	Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü
Forest Europe:		Avrupa'da Ormanların Korunması Bakanlar Konferansı
FTFP	:	FAO-Türkiye Ormancılık Alanında Ortaklık Programı
FTPP	:	FAO-Türkiye Gıda ve Tarım Alanında Ortaklık Programı
G20	:	Yirmiler Grubu
GEF	:	Küresel Çevre Fonu
ICARDA	:	Uluslararası Kurak Alanlar Tarımsal Araştırma Merkezi
IFAD	:	Birleşmiş Milletler Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu
IPA	:	Katılım Öncesi Yardım Aracı
IPARD	:	Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Bileşeni
ISIC	:	Uluslararası Standart Sanayi Sınıflaması
İİT	:	İslam İş birliği Teşkilatı
JICA	:	Japonya Uluslararası İş birliği Ajansı
KEİ	:	Karadeniz Ekonomik İş birliği Örgütü
KEK	:	Karma Ekonomik Komisyon

MedFish4Ever:	Akdeniz Balıkçılığının Sürdürülebilirliği Bakanlar Konferansı
OBP	: Avrupa Birliği Ortak Balıkçılık Politikası
OECD	: İktisadi İş birliği ve Kalkınma Örgütü
OKK	: Ortaklık Konseyi Kararı
SITC	: Uluslararası Standart Ticaret
SPS	: Sağlık ve Bitki Sağlığı Anlaşması
STA	: Serbest Ticaret Anlaşması
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
SUBİS	: Su Ürünleri Bilgi Sistemi
TİKA	: Türkiye İş birliği ve Koordinasyon Ajansı
TDÖ	: Toplu Destek Ölçümü
TMO	: Toprak Mahsulleri Ofisi
TOB	: Tarım Orman Bakanlığı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TYK	: Tarım Yürütme Komitesi
UN	: Birleşmiş Milletler
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNWTO	: Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Organizasyonu
UR-GE	: Uluslararası Rekabetçiliğin Geliştirilmesinin Desteklenmesi
YDSK	: Yüksek Düzeyli Stratejik İş birliği Konseyi

1. GİRİŞ

Bu çalışma grubu, aşağıda belirtilen 9 adet alt çalışma grubuna ayrılmış ve alt çalışma gruplarından gelen raporların derlenmesi sonucunda “Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Yaklaşımlar Çalışma Grubu”nun nihai raporu Şûra’ya sunulmak üzere hazırlanmıştır. Söz konusu alt çalışma grupları:

- Uluslararası Kuruluşlarla İlişkiler ve Kapasite Gelişimi,
- Dünya Ticaret Örgütü ile İlişkiler,
- Avrupa Birliği ile İlişkiler ve Uyum Çalışmaları,
- Tarım ve Orman Ürünleri Ticareti,
- Gümrük Birliği,
- Uluslararası Alanda Rekabet Edebilirliğini Artırmak İçin Uygulanan Politika Araçları,
- Yürütülen Uluslararası Projeler ve Yardımlar,
- Ülkelerle İkili ve Çoklu İlişkiler ve Tarım Diplomasisi,
- Uluslararası Tanıtım ve İletişim Planlaması’dır.

Devletlerarasındaki sınırların görünmez olmaya başladığı küreselleşen dünyada, uluslararası ilişkiler artık iki taraflı temasların yanı sıra çok taraflı ilişkilerle de yürütülmektedir. Günümüzde ulusal ve küresel politikalara devletlerin yanı sıra uluslararası kuruluşların da yön vermekte olduğu göz ardı edilemez bir gerçektir. 1990’lı yıllardan günümüze, küreselleşen dünya ekonomisi içinde, ülkeler ekonomik krizlere ve dalgalanmalara karşı kendi ekonomilerini korumak için tek başlarına hareket etmek yerine, iş birliğine gitmeyi tercih etmişlerdir.

Ancak son yıllarda, ülkeler arasında yaşanan ticaret savaşları ve küresel büyüme, teknolojinin sunduğu olanakların artması ile özellikle büyük güçlerin bireyselleşme eğiliminde oldukları ve korumacılığın arttığı gözlemlenmektedir. Dolayısıyla, ticaretin düzenlenmesi sürecinin çok taraflı kuruluşlardan ülkelerarası ikili platformlara geçeceği ve mevcut durumun güçlü ülkelerin lehine değişeceği değerlendirilmektedir. Bu nedenle, önümüzdeki dönemde ülkelerin birçok alanda kendi kendine yeterli hale gelme çabalarının artacağı öngörülmektedir.

Diğer taraftan 2050 yılına kadar 9 milyarı aşması beklenen dünya nüfusunun gıda ihtiyacının ise yaklaşık %50 oranında artması beklenmektedir (FAO, 2009). Artan gıda ihtiyacının nasıl karşılanacağı hususu küresel gündemi meşgul etmeye başlamıştır. Tarım, ormancılık ve gıda gibi artık ülke sınırlarını aşan konulara ilişkin problemlerin uluslararası platformlarda ele alınarak çözümler aranması her geçen gün artan bir gereklilik haline gelmektedir. Çevresel endişelerin arttığı günümüzde, sürdürülebilir arazi yönetimi, doğal kaynakların korunması, ormanlar ve ormancılık konusu önem arz etmeye başlamıştır.

Ulusal düzeyde küresel kararların dışında ve gerisinde kalmamak, söz sahibi olmak ancak uluslararası kuruluşların tüm mekanizmalarını ülkemiz lehine işletebilmek ve karar alma süreçlerinde etkin rol almak ile mümkündür. Aynı zamanda, diğer ülkeleri yakından takip etmek ve iş birliği olanaklarını geliştirmek de önem arz etmektedir.

Bu kapsamda, ülkemizin tarım ve orman alanında küresel anlamda etkinliğini daha da artırarak uluslararası karar alma süreçlerinde etkin rol sahibi olmak, bölgesel liderlik konumunu güçlendirmek, Avrupa Birliği’ne (AB) üyelik müzakerelerini yürüttüğü bu süreçte AB’ye uyum yükümlülüklerini

gerçekleştirmeye yönelik çalışmalara devam etmek, küresel ticaret potansiyelimizi geliştirmek ve yeni pazarlar, iş birlikleri oluşturmak genel hedeflerimizdir.

Ülkemiz, dünyanın önde gelen tarımsal üreticilerinden birisi olup, OECD verilerine göre tarımsal üretim değeri olarak Avrupa'da 1'inci ve dünyada 7'nci sırada yer almaktadır. Başta meyve ve sebze olmak üzere birçok ürünün üretiminde dünyada ilk 10 ülke arasındadır. Gerçekleştirmiş olduğu yüksek üretimle Türkiye, Doğu Avrupa, Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgelerinde önde gelen tarımsal ürün ihracatçıları arasında yer almaktadır. Eurostat verilerine göre, orman ve diğer kereste alanları bakımından Avrupa Birliği'nde dördüncü sırada yer almaktadır. Ağaçlandırmada dünyanın en başarılı 3 ülkesi arasında olup, orman yangınlarıyla mücadele ve yangına ilk müdahalede lider ülkedir.

Tarım ve Orman Bakanlığı (TOB) bünyesinde farklı uluslararası kuruluşlar ile iş birliği halinde birçok uluslararası proje yürütülmekte ve uygulanmaktadır. Birleşmiş Milletler'e bağlı uluslararası kuruluşlardan FAO, IFAD ve UNDP ön plana çıkan kuruluşlar olurken, Avrupa Birliği Programları (Horizon2020-Erasmus vb), Küresel Çevre Fonu (GEF) vb. proje bazlı iş birliği yapılan diğer önemli uluslararası kuruluşlardandır. 1990'lı yıllardan sonra yardım programlarının da çoğunlukla proje bazlı olarak yapılmaya başlandığı gözlenmektedir. Proje bazlı yardım ve programlar, doğrudan bir sorunun çözümüne yönelik AR-GE faaliyeti olabileceği gibi, sektörel gelişim, kapasite artırımı ve kalkınma amaçlı da olabilmektedir. Özellikle 2000'li yıllardan sonra TOB tarafından yürütülen uluslararası proje sayısı artmış ve bu kapsamda iş birliği yaptığı kurum ve kuruluşlar çeşitlenmiştir.

2019-2023 dönemi için hazırlanan 11. Kalkınma Planı, Türkiye'nin her alanda verimliliğini artırarak, milli teknoloji hamlesiyle uluslararası düzeyde rekabet gücü kazanmasına yönelik daha fazla değer üreten bir ekonomik ve sosyal kalkınma süreci öngörmektedir.

Günümüzde uluslararası ilişkiler uluslararası ticaretteki başarılarla ölçülmekte ve ülkelerin uluslararası alanlarda rekabetçilikleri birçok konuda uluslararası ilişkilerdeki güçlerini de yönlendirmektedir. İnovasyon kapasitesi ve rekabetçiliği yüksek, sürdürülebilir kalkınmayı sağlamış uluslar, birçok alanda olduğu gibi tarımda da söz sahibi olmaktadır. İkili ve çok taraflı ticaret ilişkilerinin güçlendirilmesi, yüksek katma değerli mal ihracatı, mevcut pazarlarda pay artışı ve yeni pazarlara giriş ve markalaşmaya gidilmesi ihracatta finansman imkânlarının güçlendirilmesi bu yönde atılacak önemli adımlardır. Bunun yanı sıra tarım alanında faaliyet gösteren yurt dışı kurum ve STK'larla iş birliği de yine ihracat kapasite artışı ve buna bağlı olarak rekabetçiliğin artmasını beraberinde getirecektir (TİM, 2019).

Türkiye tarım ve gıda alanında dünyanın en önde gelen ülkelerinden biri konumundadır. Gerek tarımsal hasılası gerekse bu hasılanın çok üzerindeki potansiyeli ile küresel düzeyde dikkate alınması gereken bir ülkedir.

Bugün artık küresel mal ticareti yaklaşık 20 trilyon dolar düzeye ulaşmıştır (WTO,2018). FAO rakamlarına göre dünya tarımsal mal ticareti 2000 yılından bugüne üç kattan fazla artmıştır. Ayrıca genel olarak küresel refah düzeyinde görülen belirgin yükseliş, mutlak yoksulluğun nispi azalışı ve genel üretim artışıyla birlikte gıda mallarına olan talebin de yükselen bir eğilim içinde olması geleceğin stratejik sektörünün "gıda" sektörü olacağını işaret etmektedir.

Bu çerçevede, Tarım ve Orman Bakanlığının (TOB) uluslararası alandaki çalışmalarına yön verecek kısa ve orta vadeli politika ve stratejiler, yukarıdaki başlıklar kapsamında ilgili kurum, kuruluş, üniversite ve STK temsilcileriyle birlikte ele alınmış, ülkemizde yerleşik yabancı misyonların uygulama ve öngörülerini de alınarak yapılan çalışmaların sonuçlarına bu çalışma belgesinde yer verilmiştir.

2. MEVCUT DURUM

2.1. Uluslararası Kuruluşlarla İlişkiler ve Kapasite Gelişimi

Küresel ve bölgesel düzeyde tarım ve ormancılık alanında yaşanan gelişmeler Tarım ve Orman Bakanlığı (TOB) tarafından yakından takip edilmekte olup, TOB bu konularda uluslararası düzeyde faaliyet gösteren birçok kuruluşa üyedir.

TOB, Yirmiler Grubu (G20), İktisadi İş birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), İslam İş birliği Teşkilatı (İİT), Birleşmiş Milletler (UN) Kuruluşları gibi dünya gündemine yön veren küresel uluslararası kuruluşların faaliyetlerine aktif katılım sağlamakta; Karadeniz Ekonomik İş birliği Örgütü (KEİ), Ekonomik İş birliği Teşkilatı (EİT), Avrupa'da Ormanların Korunması Bakanlar Konferansı (Forest Europe) gibi bölgesel kuruluşların çalışmalarını yakından takip etmektedir. Aynı zamanda taraf olduğumuz Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS), Birleşmiş Milletler Biyoçeşitlilik Sözleşmesi (BMBÇS) ve Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmeleri (BMÇMS) ve alt protokolleri kapsamında yapılan taraflar toplantılarına da TOB kurumları aktif katılım sağlamaktadır.

Tarım ve ormancılık sektörlerinde faaliyet gösteren Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) ile TOB yakın temas halinde çok çeşitli alanlarda çalışmalar ve projeler yürütmektedir. Bölgesinde öncü bir role sahip olan Türkiye'de, 11 Temmuz 2007 tarihinde, FAO Orta Asya ve Alt Bölge Ofisi açılmıştır. Ofis'in kurulmasıyla birlikte FAO-Türkiye Ortaklık Programı (Gıda ve Tarım Alanında Ortaklık Programı-FTPP) yürürlüğe girmiştir. Böylece, FAO'nun ilgili konulardaki uzmanlığı ve hizmetlerinin ülke ve alt bölgeye ulaşımı geliştirilmiş ve kolaylaştırılmıştır.

Türkiye'nin de dâhil olduğu Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan, Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan'dan sorumlu olan Alt Bölge Ofisi'nin donörü ülkemiz olup, 5'er yıllık dönemler itibarıyla bahse konu ülkelerde yürütülecek projelerde kullanılmak amacıyla, FPPP'nin birinci dönemi, ikinci dönemi ve ormancılık alanında kullanılmak üzere 10'ar milyon ABD doları ödeme yapılması taahhüdünü vermiştir.

05 Kasım 2018 tarihinde Ankara'da TOB ile Birleşmiş Milletler Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu (IFAD) arasında "IFAD Orta Asya ve Doğu Avrupa Merkezi-Ev Sahibi Ülke Ofisi Anlaşması" imzalanmıştır. Hâlihazırda IFAD uzmanları, İstanbul'da UNDP Bölge Ofisinde fiili olarak çalışmalarına başlamıştır.

TOB, EİT Gıda Güvenliği Bölgesel Programı'nın (ECO-RCC) ise yürütücüsüdür. 2010 yılında düzenlenen 19. EİT Bakanlar Toplantısı'nda ECO-RCC'nin Sekreteryasının Türkiye'de kurulmasına karar verilmiştir. ECO-RCC, 2 Kasım 2012 tarihinde Ankara'da TOB bünyesinde kurulmuştur.

2017 yılında düzenlenen Karadeniz Ekonomik İş birliği Örgütü (KEİ) Tarım Bakanları Toplantısı'nda, KEİ bünyesinde "Sürdürülebilir Gıda Sistemleri için Bölgesel İş birliği Merkezi"nin kurulmasına yönelik olarak Türkiye'nin verdiği öneri kabul edilmiş olup, merkezin sekreteryaya faaliyetleri Türkiye'de yürütülecektir.

2.2. Yürütülen Uluslararası Projeler ve Yardımlar

Türkiye'nin bir tarım ülkesi olması, tarımda istihdam edilen nüfus oranının diğer gelişmekte olan ülkelerden daha yüksek olması özellikle tarım alanında birçok yeni proje ve birçok yeniliğe imza atma zorunluluğunu getirmektedir. Bu çerçevede, ülkemizin genç nüfusunu kırsalda tutmak amacıyla kırsaldaki tarımsal alt yapıyı revize etmek ve geliştirmek için birçok projeye ve finansman desteğine ihtiyaç duyulmaktadır.

Diğer taraftan, bu geniş sorumluluk alanı içerisinde tarımda birçok uluslararası projeye imza atmış olan TOB, söz konusu projeler ile bölgedeki etkinliğini artırmış ve donör ülke statüsüne kavuşmuştur. Gerçekleştirdiği projelerle kazanmış olduğu tecrübeleri de know-how aktarımıyla bölgesindeki diğer ülkelerle paylaşmaktadır.

Bu çerçevede, TOB hem ülkemizde hem de ortaklaşa proje yürüttüğümüz ülkelerde birçok uluslararası projede yer almaktadır. Hâlihazırda içinde yer aldığımız projelerin toplam bütçesi 1 milyar doların üzerindedir. Bunlar, hibe nitelikli fonlar (IPA, GEF vb.), krediler (Dünya Bankası, JICA vb.) ve ikili anlaşmalar kapsamında (FAO, UNDP vb.) finanse edilen projelerdir.

TOB, hâlihazırda 200'e yakın projenin ortağıdır. Çeşitli finansman kaynakları ile yürütülen bu projeler ile personelin uluslararası kuruluşlarla proje hazırlama-uygulama ve izleme aşamalarındaki yetkinliğinin artırılmasına, söz konusu kuruluşlarda istihdam olanakları sağlanmasına, Bakanlık kurumsal kapasitesinin geliştirilmesi ve Bakanlık stratejisini destekleyen faaliyetler yürütülmesine katkı sağlanmıştır. Keza bu projelerle Türkiye, hem dış politikasında önceliklendirdiği ülkeler hem de uluslararası kuruluşlar nezdinde görünürlüğünü artırmaktadır.

2.3. Ülkelerle İkili ve Çoklu İlişkiler ve Tarım Diplomasisi

Stratejik önemi günden güne artan tarım sektörünün dünyada meydana gelen gelişmeler çerçevesinde geliştirilmesi, sektörün sürdürülebilir ve rekabet gücü yüksek bir nitelik kazanmasını zorunlu hale getirmiştir.

1990'lı yıllarda başlayan küreselleşme sürecinin son yıllarda çok taraflı işbirliklerinden ülkelerarası ikili platformlara geçtiği görülmekte ve mevcut durumun güçlü ülkelerin lehine değişeceği değerlendirilmektedir. Bu nedenle, önümüzdeki dönemde ülkelerin birçok alanda kendi kendine yeterli hale gelme çabalarının artacağı öngörülmektedir.

Bireyselleşen dünyada, tarımın rekabet gücünü artırmak üzere, Türkiye'nin 2023 hedefine ulaşmasını sağlamak, teknolojik dönüşümünü tamamlamış, lojistik ve mevzuat altyapısı güçlü, en yeni üretim teknolojilerine hâkim tarımıyla, uluslararası pazarlarda güçlü bir Türkiye hedeflenmektedir.

Tarımda ihracatın karşılaştığı yapısal sorunlara çözüm bulmak ve tarım piyasalarındaki olası kırılganlıklara karşı önlem olarak tehditleri fırsata dönüştürmek için, gerek uluslararası ve gerekse ülke bazlı olarak dünya tarımındaki tüm gelişmelerin yakından takip edilmesi gerekmektedir.

Ülke olarak bu kapsamda birçok adım atılmış olup, tarım ve hayvancılık alanında 81 ülkeyle; çevre, orman, su ve meteoroloji alanında ise 45 ülke ile iş birliği anlaşmaları imzalanmıştır. Bu anlaşmalar ile tesis edilen Tarım Yürütme Komiteleri (TYK) çalışmaları tarım alanındaki iş birliğimizi geliştirmekte, tarımsal ticaretin önünde yer alan teknik engelleri azaltmaktadır. Bu sayede, yeni tarımsal ticaret alanları açılmakta ve bunların dışında da ülkemizin tarım ve orman alanında sahip olduğu deneyim ve bilgi birikimi diğer ülkeler ile paylaşılarak görünürlüğümüzün artırılması sağlanmaktadır.

Diğer taraftan Ticaret Bakanlığı uhdesinde yürütülen Karma Ekonomik Konsey (KEK) Toplantıları'na sağladığımız katkılarla benzer iş birliği alanları genişletilmiştir. Bu sayede, ortaya konulan Eylem Planları ile birçok sorun çözülmekte ve ticarete engel olan hususlar ortadan kaldırılmaktadır.

İş birliklerimiz TYK ve KEK Toplantıları ile Yüksek Düzeyli Stratejik İş birliği Konseyi (YDSK) Toplantıları gibi muhtelif platformlarda devam etmektedir.

Ayrıca Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA) sayesinde, pazar açılım imkânlarının sağlanması, karşılıklı yatırımların artması, ucuz ve kaliteli girdi temin edilmesi, ticarete konu ürünlerin çeşitlenmesi, tarife dışı engellerin azalması ve ticari ilişkilere hukuki çerçeve kazandırılması gibi kazanımlar elde edilmektedir. STA'lar her ne kadar iki ülke arasında imzalsansa da zamanla ülkenin görünürlüğünü arttırmakta ve ticari olarak elimizi güçlendirmektedir.

Tarım diplomasisi, bir ülkenin tarımsal anlamda gerek ikili ilişkilerinde gerekse uluslararası kuruluşlarda kendi çıkarlarını koruyabilme ve uluslararası kamuoyunu kendi çıkarları çerçevesinde yönlendirebilme kapasitesidir. Bu çerçevede, tarımsal diplomasi aktörleri, öncelikle ülke çıkarlarına ve bu çıkarlar doğrultusunda uluslararası kamuoyunu yönlendirebilmek için gerekli bilgi, beceri ve donanıma sahip olmalıdır. Dolayısıyla, orta ve uzun vadede tarım diplomasisinin geliştirilmesi ve tarım diplomatlarının yetiştirilmesi için eğitim faaliyetlerinin kurumsal takibi, planlanması ve programlanması gerekmektedir. Bunun yanı sıra, tarım diplomasisine yönelik faaliyetler, birçok farklı platformda ve genellikle ikili ve çoklu anlaşmalar aracılığıyla yürütülmektedir.

Bu kapsamda, TOB personeline başta DTÖ olmak üzere uluslararası kurum ve kuruluşların mekanizmalarının tanıtılması, bu kuruluşlarda ülkemizin etkinliğinin artırılması amacıyla "Uluslararası Tarımsal Diplomasi Akademisi Kurulması Projesi" yürütülmektedir. Proje kapsamında, tarım alanında faaliyet gösteren uluslararası kuruluşlar ile DTÖ kural ve uygulamaları hakkında farkındalık yaratılması amacıyla, projenin hedef grubu içinde bulunan tarım müşavirleri başta olmak üzere kamu görevlileri, üreticiler, tarımsal ticarete yer alan özel sektör mensupları ile uluslararası kuruluşlarda beraber hareket edilebilecek çevre ülkelere yönelik eğitim modülleri geliştirilmesi, bu kurumların uygulamalarına ilişkin eğitimler düzenlenmesi ve çalışma ziyaretleri organize edilmesi gibi faaliyetler bulunmaktadır.

Türkiye adına yürütülen tarım diplomasisine yönelik çalışmalar, Dışişleri Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığının ilgili birimlerinin yanı sıra büyükelçiliklerdeki ilgili personel ile birlikte, tarım ve ticaret müşavirleri vasıtasıyla sürdürülmektedir.

2.4. Dünya Ticaret Örgütü ile İlişkiler

Tarım ve Orman Bakanlığı, DTÖ ile kurumsal olarak kurulduğu günden beri birçok çalışmada yer almıştır. DTÖ, uluslararası ticareti düzenleyen, taraflar üzerinde yaptırım gücü olan ve bu sebeple sürekli takip gerektiren, son derece dinamik bir yapıdır.

DTÖ mekanizmaları içerisinde etkin bir şekilde var olmanın ülke çıkarlarına pozitif etkileri olurken mekanizmalara katılmayan, çalışmaları yönlendirmeyen ve ülke söylemlerini gerekli platformlarda dile getirmeyen bir tutumun negatif sonuçlarının olabileceği aşikârdır. Buradan hareketle, TOB, kendi personel altyapısını DTÖ mekanizmalarını kullanabilen, yönlendirebilen, tarım diplomasisinin tüm unsurlarını bu örgütte etkin kullanabilen bir seviyeye çıkarma yönünde çalışmalarına devam etmektedir. Bu çerçevede, son yıllarda Ticaret Bakanlığı ile TOB yetkilileri, DTÖ'nün tarım ile ilgili rutin komiteleri olan "Tarım Komitesi" ve "SPS Komitesi"ne, ilgili sivil toplum kuruluşları ve kurumlarla koordinasyon halinde hazırlanarak aktif katılım sağlamaktadır.

TOB, iki ülke arasındaki ticari anlaşmazlıkların, kural ihlallerinin karara bağlandığı merci olan ve tarım, uluslararası hukuk, iktisat, uluslararası ilişkiler gibi birçok farklı disiplini bünyesinde barındıran "Anlaşmazlıkların Halli Mekanizması"na tarımsal ürünlerle ilgili olarak müdahil olma yolunda çalışmalarına da başlamıştır.

Tarım Anlaşması şeffaflık taahhütleri kapsamında her ülke tarafından iç destek bildirimlerinin DTÖ Sekreteryasına zamanında iletilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, Türkiye, iç destek bildirimlerini 2017 yılında 2002-2004 yılları için, 2018 yılında ise 2005-2009 yılları için gerçekleştirmiştir (TOB, ABDGM, 2019). Bu gelişme ile birlikte, tarım müzakereleri sürecinde ülke durumunun açık bir şekilde ortaya konabilmesinin önü açılmıştır.

Tarım ve balıkçılık üzerine devam eden müzakerelerin yanı sıra, Tarım Anlaşması'nın uygulanmasının takip edildiği Tarım Komitesi ve DTÖ'yü kuran Anlaşmalardan bir tanesi olan Sağlık ve Bitki Sağlığı (SPS) Anlaşması'nın uygulanmasının takip edildiği SPS Komitesi toplantıları da her yıl düzenli olarak gerçekleştirilmektedir. Söz konusu toplantılara Ticaret Bakanlığı ile TOB yetkilileri, öncesinde ilgili sivil toplum kuruluşları ve kurumlarla koordinasyon halinde hazırlanarak katılım sağlamaktadır.

2.5. Avrupa Birliği ile İlişkiler ve Uyum Çalışmaları

En büyük ticaret ortağımız olan Avrupa Birliği'ne (AB) tam üyelik için gerekli müktesebat uyum süreci Tarım ve Orman Bakanlığı sorumluluğunda yer alan konular bazında Ekim 2005 tarihinden itibaren yürütülmektedir.

Bu çerçevede, müzakere fasıllarından TOB'un sorumluluk alanında 11 no'lu Tarım ve Kırsal Kalkınma, 12 no'lu Gıda Güvenilirliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı, 13 no'lu Balıkçılık Fasılları ile 27 no'lu Çevre ve İklim Değişikliği Fası'nın Doğa Koruma ve Su Kalitesi Alt Sektörleri ve 28 no'lu Tüketici ve Sağlığın Korunması Fası'nın ilgili konuları yer almaktadır.

Bunlardan Tarım ve Kırsal Kalkınma Fası, Gıda Güvenilirliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Fası ile Çevre ve İklim Değişikliği Fası'nın müzakereye açılması için açılış kriterleri belirlenmiştir. Buna karşın, Fası 11 ve Fası 13, Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi'nin 11 Aralık 2006'da almış olduğu karar çerçevesinde "Ek Protokolün tam olarak uygulanması şartına bağlı olarak" (Kıbrıs Şartı) müzakerelere açılmamakta ve askıya alınan 8 fasıl arasında yer almaktadır.

Askıya alınmayan Gıda Güvenilirliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Fası ile Çevre ve İklim Değişikliği Fası, açılış kriterlerinin yerine getirilmesini müteakip, açılış kriterleri belirlenmeyen Tüketici ve Sağlığın Korunması Fası fiili müzakerelere açılmıştır. Bu fasıllarla ilgili, tarafımıza sunulan Ortak Tutum Belgesi'nde kapanış kriterleri yer almaktadır.

Tarım ve Kırsal Kalkınma Fası: Bu fasıl altında, AB'nin Ortak Tarım Politikası (OTP) kapsamında yer alan tarımsal destekler, tarım ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması, üretici örgütleri, tarım ürünleri dış ticaretine ilişkin kurallar ve kırsal kalkınma politikası ile OTP'nin uygulanması için gereken sistemler ve idari araçlar bulunmaktadır.

Bu fasılda uyum çalışmaları öncelikli olarak AB tarafından Türkiye'ye iletilen 5 adet açılış kriterinin yerine getirilmesine yönelik yapılmaktadır. Bu kapsamda, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu kurulup akreditasyonu tamamlanmıştır. "Tarım Arazilerinin Tespiti ve Ulusal Çiftçi Kayıt Sisteminin Nasıl Geliştirilebileceğine İlişkin Bir Strateji Belgesi" hazırlanmıştır.

Organik tarım ve Çiftlik Muhasebe Veri Ağı'nın kurulması ve işletilmesi konularında AB mevzuatına uyumumuz ileri seviyededir. Diğer yandan coğrafi işaretler konusunda AB nezdinde 3 adet ürünümüz tescil edilmiştir. Bunlar Antep baklavası/Gaziantep baklavası, Aydın inciri ve Malatya kayısıdır. Ayrıca 15 adet ürünümüz için AB nezdinde tescil başvurusunda bulunulmuştur.

Gıda Güvenilirliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası Fası: Gıda güvenilirliği mevzuatı, tüketicinin korunması ve bilgilendirilmesine yönelik hijyen ve sunum kuralları, gıda güvenilirliğinin teminine

yönelik mekanizmalar ve denetimlere yönelik düzenlemeleri içermektedir. Veterinerlik mevzuatı ise canlı hayvanlar ve hayvansal ürünlerin topluluk içi ticareti, hastalık kontrol ve eradikasyonu, AB dışındaki ülkelerden gelecek hayvan ve hayvansal ürünlere ilişkin teknik ve idari düzenlemeler ve hayvansal ürünlerin üretiminin kontrolüne ilişkin düzenlemeleri içermektedir. Bitki sağlığı alanında: bitki ve bitkisel ürünlere zarar veren organizmaların kontrolü, dikim amaçlı bitkilerin ticaretinde bitki pasaportunun kullanılması, zirai mücadele ilaçlarının ruhsatlandırılması işlemleri, iç ve dış karantina tedbirleri, bitkisel kökenli ürünlerde zirai mücadele ilaçları kalıntıları, tohum ve fide kalitesi ve bu ürünlerin pazarlanmasına ilişkin kurallar yer almaktadır.

Fasıl ile ilgili müzakerelerin geçici olarak kapatılabilmesi için belirlenen 6 adet Kapanış Kriteri kapsamında Türkiye’de sığır cinsi hayvanlar 2000 yılından itibaren, koyun ve keçi türü hayvanlar ise 2010 yılından itibaren küpelenecek kayıt altına alınmaya başlanmıştır. Hayvansal gıda üreten işletmelere ilişkin mevzuat AB ile uyumlaştırılarak 2011 yılında yayımlanmış olup söz konusu mevzuata uyumlu olmayan işletmelerin faaliyetleri durdurulmuştur. Çiğ Süt Eylem planı hazırlanmış olup değerlendirme aşamasındadır. Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü’ne (OIE) ve AB’nin Hayvan Hastalıkları Bildirim Sistemi’ne (ADNS) hayvan hastalıkları bildirim yapılmaktadır. AB hayvan refahı mevzuatı büyük ölçüde iç hukuka aktarılmış olup uygulamaya yönelik çalışmalar devam etmektedir. Resmi kontrollere yönelik çalışmalar sürdürülmekte olup bu alanda, “Resmi Kontroller, Risk İletişimi ve Analizi, Hayvan Refahı, Zoonoz Hastalıklar ve Hayvansal Yan Ürün Yönetimi Konularında Kapasite Oluşturma” adlı bir AB projesi yürütülmüştür. Ulusal Eylem Planı doğrultusunda mevzuat uyum çalışmaları sürdürülmektedir.

Balıkçılık Faslı: AB’nin Ortak Balıkçılık Politikası (OBP) çerçevesinde Avrupa balıkçılık filolarının sürdürülebilir yönetimi ve balık stoklarının korunmasına ilişkin kurallar ele alınmaktadır. OBP: Balıkçılık Yönetimi (Koruma Politikası), Pazarlama ve Ticaret Politikası (Ortak Piyasa Düzeni), Uluslararası Politika ve Yapısal Politika (OBP’nin Finansmanı) bileşenlerinden oluşmaktadır.

Balıkçılık Faslı siyasi nedenlerle kapalı olan 8 fasıldan birisidir. Komisyon tarafından Tarama Sonu Raporu iletilmemiş, herhangi bir açılış kriteri de belirlenmemiştir. Bununla birlikte, bu fasılda ülke öncelikleri doğrultusunda uyum çalışmaları devam etmektedir.

Su ürünleri yetiştiriciliğinde, AB’ye uyumlu olarak çevre dostu su ürünleri yetiştiriciliği yöntemleri kullanılmaktadır. Denetim açısından ise AB ile uyumlu olarak gemi izleme sistemi (BAGİS), kayıt defteri, otomatik tanımlama sistemi gibi farklı kontrol sistemleri bulunmaktadır. Son dönemde AB ile iş birliği bağlamında “Akdeniz Balıkçılığının Sürdürülebilirliği Bakanlar Konferansı” (MedFish4Ever) ve “Karadeniz’de Balıkçılık ve Su Ürünleri Yetiştiriciliğine İlişkin Yüksek Düzeyli Konferans”ında bildiriler Türkiye adına imzalanmıştır.

Çevre ve İklim Değişikliği Faslı: Doğa koruma alt sektörü ile biyoçeşitliliği ve doğayı korumaya yönelik düzenlemeler ile su kalitesi alt sektörü ile suların miktar ve kalitesinin düzenli olarak izlenmesi ve iyileştirilmesine yönelik düzenlemeler yapılmaktadır.

Doğa koruma alt sektöründe, Habitat Direktifi ve Kuş Direktifi’nin uyumlaştırılmasına ilişkin olarak “Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu” tasarısı teknik açıdan bütünüyle tamamlanmış olup, kanunun yasalaşması akabinde ikincil mevzuat hazırlanacaktır.

Su kalitesi alt sektöründe, Su Çerçeve Direktifi’ne uyumda önemli ölçüde ilerleme sağlanmakla birlikte çalışmalar devam etmektedir. Türkiye’deki 25 nehir havzası için, Havza Koruma Eylem Planları 2013 yılında tamamlanmıştır. Böylelikle, su kalitesi sektörüne ilişkin kriterlerden birinin temel şartları karşılanmıştır. 25 nehir havzası için tamamlanan Havza Koruma Eylem Planları, Havza Yönetim

Eylem Planı hazırlık sürecinde kullanılmaktadır. Havza Yönetim Eylem Planları 5 nehir havzasında tamamlanmış ve diğer 6 nehir havzasında ise çalışmalar devam etmektedir. Havza bazında su kaynaklarının hem nitelik hem de nicelik olarak daha iyi yönetilmesine olanak sağlayacak şekilde Su Kanunu Taslağı hazırlanmış olup, yasalaşma aşamasındadır.

Tüketici ve Sağlığın Korunması Faslı kapsamında Bakanlığımız faaliyet alanına giren yüksek zifir oranları ve ağızdan kullanılan tütün ile ilgili olarak,2001/37/EC sayılı Tütün Mamulleri Direktifi'nin "zifir oranı" ve "ağız yoluyla kullanılan tütün" ile ilgili maddeleri 25 Kasım 2008 tarihli ve 27065 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Tütün Mamullerinin Zararlarından Korumaya Yönelik Üretim Şekline, Etiketlenmesine ve Denetlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" ile uyumlaştırılmıştır.

AB Tarafından Sağlanan Mali Yardımlar

Türkiye, adaylık statüsü kazanmasından sonraki dönemde 2002 yılından günümüze kadar tarım sektörü altında AB'ye uyum sağlamak amacıyla 2002-2006 döneminde 18 proje, Avrupa Birliği Mali Yardım Aracı IPA I (2007-2013) döneminde 41 proje ve IPA II (2014-2020) döneminde 2 adet proje olmak üzere toplam 61 adet kurumsal kapasite geliştirme projesi uygulamış olup, bu kapsamda kullanılmış olan AB hibe tutarı yaklaşık 290 milyon avrodur (TOB, ABDGM, 2019).

Diğer yandan, doğa koruma ve su kalitesi sektörlerine ilişkin toplam tutarı 32,3 milyon avroluk 8 proje yürütülmüş olup, 1 adet projenin uygulaması devam etmektedir. IPA II Dönemi (2014-2020) için ise hazırlık çalışmalarının devam ettiği 12 proje için 53.050.000 avroluk bir bütçe öngörülmektedir. IPA II döneminde toplam bütçesi 15,5 milyon avro olan 4 adet projenin ihale süreçlerine başlanılmıştır.

Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesindeki Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu tarafından yürütülen IPARD I kapsamında 2007-2013 yılları döneminde 10694 adet proje desteklenerek 789.633.030 avro hibe ödemesi gerçekleştirilmiştir. 2014-2020 yıllarını kapsayan ve uygulaması halen devam etmekte olan IPARD II kapsamında ise 3602 proje desteklenmiş ve 95.514.254 avro hibe ödemesi gerçekleştirilmiştir. IPARD III programı hazırlık çalışmaları Türkiye ve AB Komisyonu nezdinde devam etmektedir (TKDK, 2019).

2.6. Gümrük Birliği

Ülkemiz ile Avrupa Birliği arasındaki Gümrük Birliği, 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı ile tesis edilmiş olup,1 Ocak 1996 tarihinden itibaren yürürlüktedir.

Gümrük Birliği, taraf ülkelerin mallarının tek bir gümrük alanı içinde, her çeşit tarife ve eş değer vergiden muaf biçimde, serbestçe dolaşabilmeleri ve tarafların, üçüncü ülkelere gelen ithalata yönelik olarak da aynı tarife oranlarını ve aynı ticaret politikasını uygulamalarıdır.

Türkiye-AB Gümrük Birliği, sadece sanayi ürünlerini ve işlenmiş tarım ürünlerini kapsamakta olup, tarım ürünleri kapsam dışı bulunmaktadır. İşlenmiş tarım ürünlerinde tarım payı ile sanayi payı ayrılmakta ve sadece sanayi payı vergi muafiyetine tabi tutulmaktadır. Tarım ürünlerine yönelik ticaret 1/98 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı ile tercihli ticaret sistemi ile düzenlenmiştir.

AB'nin 2004 yılında Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri'ni bünyesine katmasının ardından ülkemizin bu ülkelere bazıları ile imzalamış olduğu STA'lar, Türkiye-AB arasındaki Gümrük Birliği nedeniyle feshedilmiştir. Bu itibarla, feshedilen STA'lardaki birincil tarım ürünleri tavizlerini yeni duruma göre yeniden düzenlemek için 1/98 sayılı OKK'nın ekleri 2/2006 sayılı OKK ile işlenmiş tarım ürünleri tavizleri için ise 1/97 sayılı OKK'nın ekleri 1/2007 sayılı OKK ile yeniden belirlenmiştir.

“Türkiye-AB Gümrük Birliği’nin Değerlendirilmesi” konusu ilk olarak, Ekim 2013 tarihli Dünya Bankası raporu ile gündeme gelmiştir. Gümrük Birliği’nin güncellenmesi ile Türkiye’nin AB’nin karar alma organlarında yer alması, AB’nin Türkiye’ye uyguladığı karayolları kotalarının kaldırılması, AB tarafından imzalanan Serbest Ticaret Anlaşmaları’na Türkiye’nin doğrudan katılımı, Gümrük Birliği’nin hizmetler ve kamu alımları gibi yeni alanlara genişletilmesi ile 2/2006 ve 1/2007 sayılı Ortaklık Konseyi Kararları ile tesis edilen ikili tarım tavizlerinin genişletilmesidir.

Gerçekleştirilen toplantılarda Türkiye ile AB’nin sürecin, ikili tarımsal tavizlerin geliştirilmesi ve tam üyelik gerçekleşmeden tarım ürünlerinin Gümrük Birliği’ne dâhil edilmemesi şeklinde olması yönünde karar alınmıştır. 2016 yılı Aralık ayı sonunda Avrupa Komisyonu, Gümrük Birliği’nin Güncellenmesi müzakerelerini başlatmak için Konsey’den yetki talep etmiştir. Avrupa Komisyonu’nun yetki belgesini alması akabinde müzakerelerin başlaması beklenmektedir.

Bu çerçevede, Bakanlığımızca ürün taviz listelerine ilişkin çalışmalar yürütülmektedir.

2.7. Tarım ve Orman Ürünleri Ticareti

Türkiye tarımsal gayri safi hâsıla yönünden dünyada 7’nci Avrupa’da ise 1’inci sırada yer almaktadır.

Türk tarım sektörü 82 milyon vatandaşımız, 3,5 milyondan fazla göçmen ve 50 milyon turistin gıda ihtiyacını karşılamakta ve buna ilaveten 1.730 çeşit tarımsal ürün ihracatı gerçekleştirmektedir. Ülkemiz tarım ürünlerinde 2018 yılında 12,8 milyar dolar ithalata karşılık 17,7 milyar dolar tarımsal ihracat gerçekleştirmiş genel ticaretin aksine 4,9 milyar dolar fazla vermiştir.

TÜİK verilerine göre, önemli tarım ürünleri açısından ihracatta ilk sırada fındık ürünü yer alırken, kuru üzüm, kuru kayısı, portakal, limon, domates, kiraz, kırmızı mercimek; ithalatta ise bazı yıllarda canlı hayvanlar olmak üzere arz açığı verdiğimiz soya, ayçiçeği gibi yağlı tohumlar, kırmızı mercimek, nohut, ceviz, pirinç, badem ve muz gibi ürünlerin yanında önemli ölçüde Dahilde İşleme Rejimi (DİR) kapsamında yapılan buğday ithalatı ve pamuk önde gelmektedir (TÜİK).

Diğer yandan gümrük tarifesi istatistik pozisyonlarını konu alan tarım ve gıda maddelerinin birlikte sınıflandırıldığı harmonize sınıflamada TÜİK verilerine göre, Türkiye 5,8 milyar dolara kadar dış ticaret fazlası vererek ülke dış ticaret dengesine pozitif katkı yapmaktadır. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerine göre Türkiye, 2006-2016 döneminde dünya tarım ve gıda maddeleri ihracatından aldığı payı, %35 artırarak %0,88’den, %1,23’e çıkarmayı başarmıştır (FAO, 2008).

Tarım, orman ve gıda ihracatın ülke kompozisyonuna göre 2017 yılında Türkiye değer olarak ihracatının %55’ini dünyanın 10 ülkesine yapmaktadır.

2.8. Uluslararası Alanda Rekabet Edilebilirliği Arttırmak için Uygulanan Politika Araçları

Tarım sektörü, zengin toprak kaynakları, biyolojik çeşitlilik, elverişli iklim ve jeolojik şartlardan dolayı Türkiye için her zaman önde gelen bir sektör olmuştur. Son dönemlerde, özel girişimcilerin tarım sektöründe yatırım yapmaya olan ilgileri artmaktadır. Tarım sektörü nüfusun büyük çoğunluğunun gıda ihtiyaçlarını karşılayarak Türkiye’yi dış kaynaklara bağımlı olmaktan korumakta, tarıma bağlı diğer sektörlerin ham madde tedarikini de gerçekleştirerek Türkiye’nin sosyal ve ekonomik gelişiminde çok önemli rol oynamaktadır. Bununla birlikte tarım ve gıda ürünlerimiz, tüm dünyada talep gören, yüksek fiyat aralığında pazarlanan ve prestijli olarak tabir edebileceğimiz düzeydedir.

Ülke olarak tarım ürünlerinin rekabet koşullarının iyileştirilmesi anlamında Bakanlık ve özel sektör kapsamında birçok adım atılmıştır.

Ürünlerin kalite standartlarının AB ile uyumlu hale gelmesi, yetiştirmeden pazarlamaya kadar birçok alanın kayıt altına alınması işlemleri tamamlanmıştır. Bununla birlikte ürün girdi maliyetlerinin azaltılması adına elektrikli traktör, dijital kulak küpesi, hasat ve seyyar sağım makineleri gibi birçok proje geliştirilmiştir. Tarım alanında uluslararası arenadaki yenilikler sıkı bir şekilde takip edilmektedir.

Diğer taraftan ormanlar doğal zenginlik kaynaklarımızdan olup, ormancılık bilim ve tekniğinin gerektirdiği şekli ile sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde işletilmesi ve yönetilmesi durumunda yenilenebilir kaynak haline gelmektedir. Yakın zamana kadar ağırlıklı olarak odun üretim kaynağı olarak görülen ormanlar, son yıllarda odun dışı orman ürünleri, ekolojik (toprak koruma, su üretimi, biyolojik çeşitlilik, yaban hayatı, karbon tutma gibi) ve sosyal fonksiyonlarından (otlatma-yem, rekreasyon, bilimsel araştırma) oluşan hizmetleri ile gündeme gelmektedir.

Tarım ve ormancılıkta iklim ve iklim değişikliği politika ve stratejilerinin önemi gelecek için tartışılmaz bir unsurdur. Ülke olarak bu alanda da gerekli çalışmalar başlatılmıştır. Özellikle yapılan yeni orman ve orman dışı ağaçlandırmalar bunun en güzel örnekleri arasında yer almaktadır. Ülkemiz orman varlığını artıran ender ülkeler arasında yer almaktadır.

2.9. Uluslararası Tanıtım ve İletişim

Ülkemiz tarım potansiyelinin uluslararası tanıtım ve görünürlüğünün artırılması amacıyla bugüne kadar birçok etkinlik, kongre, fuar ve sempozyuma ev sahipliği yapılmıştır. Bunlar arasında öne çıkanlar, G20 Tarım Bakanları Zirvesi (2015), Afrika Tarım Bakanları Zirvesi (2017), İzmir AGROEXPO Tarım Fuarı, KEİ Bakanlar Konferansı vb.dir. Diğer taraftan, ürünlerin en fazla görünürlüğünü sağlayan coğrafi işaretler konusunda AB nezdinde 3 adet ürünümüz tescil edilmiştir. Bunlar Antep Baklavası/ Gaziantep Baklavası, Aydın İnciri ve Malatya Kayısıdır. Ayrıca 15 adet ürünümüz için AB nezdinde tescil başvurusunda bulunulmuştur.

Uluslararası tanıtım ve iletişim, modern dünya kamu idarelerinin son derece teknik ve kurumsal olarak yaklaştığı bir alan haline gelmiştir. Gelişen teknoloji ve kitle iletişim araçlarının son yirmi yıldaki evrimi (sosyal medya) ile birlikte konvansiyonel iletişim araçları dijital platformlara doğru yönelmiş ve bu durum kendi içinde riskleri ve fırsatları da yaratmıştır.

Bu kapsamda, uluslararası medya ve kitle iletişim araçlarının kurumsal olarak takip edildiği ve yönlendirildiği yapılara ihtiyaç duyulmaktadır. Buna ek olarak, kurgulanacak olan uluslararası tanıtım ve iletişim yapısının, ülkenin tarımsal ürünlerinin uluslararası imajını bozabilecek ve kamuoyunu etkileyebilecek haberleri takip ve gerekirse tekzip edebilecek şekilde tasarlanması önemlidir. Bu doğrultuda öncelikle uluslararası tanıtım ve iletişim stratejisinin oluşturulması, daha sonra bu stratejiyi uygulayacak kurumsal yapının kurulması ve ardından bu strateji doğrultusunda bir "Eylem Planı"nın hazırlanması ve uygulanması gerekmektedir.

Diğer taraftan, tarım ürünlerimizin tarladan sofraya nihai halinin tanıtımı, son yıllarda popüler hale gelen gastronomi turizmi ile dünyaya tanıtmak mümkün olabilecektir. Dünya Yiyecek ve Seyahat Birliği (The World Food and Travel Association) verilerine göre gastronomi her yıl yaklaşık 150 milyar dolarlık ekonomi yaratmaktadır (Anonim a, 2019). Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Organizasyonu (UNWTO) gastronomi turizmine ilişkin küresel raporunda, destinasyonların %87'sinin, gastronomiyi imaj ve marka tanımlarının stratejik bir parçası olarak gördüklerini ortaya koymaktadır (Anonim b, 2019).

Türk mutfağı olağanüstü tarihi zenginliği ve çeşitliliği ile bir dünya markası olabilecek özelliklere sahiptir. Yöreden yöreye farklılık gösteren ürünleriyle Osmanlı mutfağının izlerini taşıyan Türk

mutfağında 2 binden fazla yiyecek ve içecek çeşidi bulunmaktadır. Gastronomi faaliyetleri ile bölgesel ürünleri markalaştırmak, Anadolu'ya özgü ürünlerimizin yemek kültürümüzün, Türk mutfağının zenginliğini uluslararası platformda tanıtmak ve bu sayede kırsal ve tarımsal faaliyeti teşvik etmek mümkün olmaktadır. Tüm bu hususların paralelinde, uluslararası ortamda Bakanlığın görünürlüğünü artırmak amaçlı Uluslararası Tarım ve Orman İletişim Stratejisi (UTİS) oluşturulması bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

3. GÜÇLÜ VE ZAYIF YÖNLER

Güçlü Yönler:

- Coğrafi konum ve lojistik altyapı
- Geniş ürün yelpazesi
- Tarihsel dış ticaret kültürü
- Uluslararası ticarete rekabet gücü yüksek ürünlerin varlığı
- Uluslararası kuruluşların ülkemizde alt bölge ofislerinin bulunması (FAO, IFAD, RCC)
- Mevcut ikili iş birliği anlaşmaları ve teknik iş birliği platformları
- Küresel etkinliği olan uluslararası kuruluşlara üyelik
- AB ile olan ilişkiler ve kazanılan deneyimler
- Bakanlığın sahip olduğu teknik kapasitesi ile bölgedeki diğer ülkelere bilgi ve know-how aktarımı
- Bakanlık içerisinde uluslararası ilişkilerin tamamının AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü bünyesinde koordine edilmesi
- AB uyum sürecinde gerekli yasal ve yapısal düzenlemelerin büyük ölçüde gerçekleştirilmesi
- Uluslararası kuruluşlara katkı payı ödeyerek donör ülke konumunda olmak
- UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesinde yer alan ürünlerimizin bulunması ve Avrupa Konseyi Kültürel Rotaları içinde yer almamız
- Bilişim teknolojilerine yönelim, iş ve işlemlerde hız ve mobilizasyon

Zayıf Yönler:

- Tarım sektörünün, ülkelerin gelişmişliklerinden bağımsız olarak birçok politik, çevresel ve ekonomik risklerin hepsini barındırması
- Markalaşmanın yetersiz olması
- Uluslararası platformlarda yetersiz tanıtım
- Uluslararası kuruluşların yönetim mekanizmalarında Türkiye'nin yeterince temsil edilememesi ve istihdam edilen personel sayısının az olması
- Gümrük Birliği'ni ilgilendiren alanlarda AB'nin karar alma mekanizmalarına dahil olunamaması
- Mal ticareti ile ilgili anlaşmalarda (STA, GB, TTA vb) ileri düzey teknik analiz çalışmalarının eksikliği

- Uluslararası proje yazıp yürütebilecek düzeyde yabancı dil bilgisine sahip personelin sayıca az olması
- Yürütülen uluslararası program ve projelerin performans ve etkinliklerine yönelik ihtiyaç ve etki analizlerinin yetersiz olması
- İhracatçıların ve ilgili birliklerin DTÖ mekanizmalarının işlevleri hakkındaki farkındalığının az olması
- Dış finansmanlı projelerin izleme ve değerlendirme mekanizmalarındaki eksiklikler
- Avrupa Birliği nezdinde tescil edilen coğrafi işaretli ürünlerin az olması
- Gastronomi açısından önemli olan ürün envanterinin bulunmaması

Fırsatlar:

- Türkiye'nin stratejik coğrafi konumu
- Küresel ticaret savaşları
- Artan dünya nüfusu
- Türkiye'nin Orta Asya ve Afrika'daki etkinliği ve birçok ülke tarafından rol model haline gelmesi
- Sağlıklı beslenme, güvenli gıda tüketimi ve GDO'suz ürünlere yönelik artan eğilim
- İyi tarım uygulamaları ve organik tarıma yönelik artan talep
- Doğaya ve kırsala talebin artması
- Dinamik, teknik bilgiye sahip özel sektör yapısı
- Taraf olunan sözleşmeler sayesinde daha fazla uluslararası iş birliği yapma imkânı
- Sürdürülebilir Orman Yönetimi (SOY) ile üretilen ürün ve hizmetlerde yaşanan talep artışı
- Ormanların tür, yapı, genetik çeşitlilik, ekosistem çeşitliliği bakımından zengin olması
- Tarım ve orman ürünleri işleme sanayinin gelişmiş olması
- Türkiye-AB mali iş birliği kapsamında ülkemize tahsis edilen AB fonları
- AB ülkelerinde yaşayan Türk nüfus (gastronomi, ürün talebi, temsil ve tanıtım vb.)
- Helal gıda ürünlerine yönelik talebin ivmelendiği bir dönemde yeterli üretimi yapabilecek altyapıya sahip olma
- Türkiye'nin son zamanlarda çeşitli ülkelere yaptığı maddi ve teknik yardım-katkılar ile saygınlığının artması
- Kurumların ve kurumlarda çalışan uzmanların uluslararası projelerde geçmişe göre daha deneyimli olması
- Ülkemiz mutfağının tarihsel geçmişi ve coğrafik konumu nedeniyle gastronomik zenginliğe sahip olması

Tehditler:

- Bulduğumuz coğrafyadaki siyasi istikrarsızlıklar, savaşlar, göçler
- Küresel ticaret savaşlarının olumsuz yansımaları
- Döviz kurundaki dalgalanmalar
- İklim değişikliği ile şiddetlenmesi beklenen kuraklık ve sel gibi hava koşulları
- AB uyum sürecinin siyasi ilişkilerden etkilenmesi ve AB üyeliğine kamuoyu desteğinin giderek azalması
- AB uyum sürecinin yüksek maliyet gerektirmesi
- AB menşeli ürünlerin ülkemize girişi ile sektörlerimizin olumsuz etkilenmesi
- Üretim maliyetlerindeki artışın rekabete olumsuz yansımaları
- Uluslararası firmaların güçlü yapısı ve tekelleşme
- Hedef ihracat pazarlarımızın korumacı politikalar belirleyerek giriş engelleri yaratması
- İhracatçı ülkelerin ürünlere ve üreticilere sağladığı yüksek orandaki desteklerden dolayı yaratılan haksız rekabet ortamı,
- İhracat pazarının belli ülkelere yoğunlaşması nedeniyle bu pazarlarda oluşan herhangi bir sıkıntının kısa vadeli sıkıntılara yol açması,
- Kurumlar arası eş güdüm eksikliği
- Kurumlarda uluslararası nitelikte insan kaynaklarının yeterince planlanmaması, dolayısıyla performans düşüklüğü

4. GENEL DEĞERLENDİRME

Günümüzde uluslararası platformlarda en çok çalışma yapılan konular arasında küresel gıda güvenliği ve güvenilirliği, çölleşme ile mücadele ve arazi bozulumu, sürdürülebilir tarımsal üretim, tarımsal ve kırsal kalkınma, tarım ürünlerinin uluslararası ticareti, biyogüvenlik, doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi, biyoçeşitliliğin korunması, iklim değişikliği, gıda kayıpları ve israfı ile mücadele gibi konular yer almaktadır.

Tarım ve ormancılık alanlarında dünyada söz sahibi bir ülke konumumuzu daha ileriye taşımak için ikili ilişkilerin yürütülmesinin yanı sıra uluslararası platformlardaki çalışmalarda aktif rol sahibi olunmasının önemi aşikardır. Özellikle beşeri sermayeye yatırım yaparak, iyi derecede yabancı dil bilen uzman personel sayısı arttırılmalı ve uluslararası toplantılar ve süreçler aktif şekilde yakından takip edilerek ülke çıkarlarımız göz önünde bulundurulmalı ve böylece Türkiye'nin uluslararası platformda daha etkin rol alması sağlanmalıdır. Aynı zamanda uluslararası kuruluşlarda çalışan Türk uzman sayısının arttırılmasına yönelik lobi faaliyetlerinin yürütülmesi öncelikli olmalıdır.

Bölgesinde örnek ülkelerden biri olarak Türkiye'nin yürütülmekte olan ve gelecekte başlatılacak iş birliği çalışmaları: kuruluşlara üye diğer ülke ve kuruluşlarla teknik iş birliğimizin güçlendirilmesi, teknik bilgi ve deneyim paylaşımının artırılması, küresel sorunlara ortak çözümler üretilmesi, araştırmaların geliştirilmesine ve gıda güvenliğinin sağlanmasına önemli katkılar sunacaktır.

Özellikle 2000’li yıllardan sonra TOB’un yararlanabileceği uluslararası fon kaynakları arttığı gibi bu gelişmeye paralel olarak Türkiye’nin bu programlara yaptığı finansal katkı da yükselmiş ve böylece, Türkiye donör ülke olarak bu platformdaki yerini almıştır.

TOB’un farklı birimleri uzun yıllardır uluslararası projeler yürütmekte olup, bu alanda önemli bir kapasiteye ulaşmıştır. Elde edilen deneyimlerin genç uzmanlara aktarılması ancak deneyimli araştırmacı/uzmanların yanında bu projelerde yer almaları ile mümkün olabilir. Uluslararası fon kaynaklarından yararlanma TOB stratejik hedefleri arasında yer almalı bu doğrultuda gerçekleştirilecek faaliyetler araştırmacılar/uzmanların kişisel gayretlerinin ötesine giderek kurumsal politikalarla desteklenmelidir.

Bu çerçevede, Bakanlığımızın mevcut uluslararası kapasitesinden hareketle, gelecek stratejilerinin oluşturulması gündemi ile yapılması planlanan Şûra çalışmaları tüm birimlerin katkıları ile başlatılmıştır.

III. Tarım Orman Şûrası kapsamında yapılan çalışmalara destek olacak bir fikir alışverişi platformu oluşturabilmek adına Tarım ve Orman Bakanlığı, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü önderliğinde üç gün süreyle devam eden bir toplantı düzenlenmiştir. Toplantıya Bakanlık ilgili birim temsilcileri ile 10 ülkenin tarım ve ticaret müşavirleri (Irak, Almanya, Japonya, Macaristan, Hollanda, Fransa, İtalya, ABD, Rusya), AB Delegasyonu ve FAO Alt Bölge Ofisi Temsilcisi katılım sağlamıştır. Söz konusu toplantılarda bu ülkelerin, ülkemizin tarım ve ormancılık sektörünü bir dış göz olarak nasıl gördükleri, diğer taraftan ülkelerinin güçlü yönlerinin nasıl şekillendiği yönünde değerlendirmeler alınmıştır. Buna ek olarak benzer şûra çalışmalarının bu ülkelerde nasıl yapıldığı ve nasıl sonuçlandığı yönünde elde edilen bilgilere bu çalışmada yer verilmiştir. Genel olarak yapılan değerlendirme toplantısında Şûra çalışmaları ile Türkiye’nin vizyoner bakış açısı gözler önüne serilmiş olup ele alınan temel konular:

- Tarım ve Ormancılık alanında süre gelen ilişkilerin ve tıbbi aromatik bitkiler konusunda da ticari ilişkilerin arttırılması,
- “Bal Ormanları” konusunda yürütülen iş birliğinin devamlılığı, ekoturizm ve avcılık konularında ortak çalışmaların yapılması,
- Karşılıklı mevcut ticari ilişkilerin artırılması,
- AB’ye uyum sürecinde mevzuat uyumlaştırmasının devam etmesi,
- Küresel iklim değişikliği, kooperatifçilik, tarım ve turizm ile gıda israfı konularında ortak çalışmalar yapılması,
- Tarımsal teknolojinin kullanımı,
- Tohum ve gen bankaları konusuna birçok kurum ile çiftçilerin ortaklaşa ve eşit düzeyde katılım sağlayacakları bir yapı oluşturulması,
- Coğrafi işaretli ürün sayısının artırılması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması,
- Gastronomi turizmine önem verilmesi şeklindedir.

Bugün Türkiye’nin uluslararası platformlarda gelişmiş ülkeler kadar inisiyatif alan ve gündem belirleyen, benzer konumdaki ülkeler ile ortak hareket edip uluslararası güçleri yönlendiren bir yapı kurabilmesi için önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Türkiye mevcut eğitim ve kamu

kurumları ile birlikte uluslararası alanda, inisiyatif alabilecek insan gücüne, mali kaynaklara ve idari mekanizmalara sahiptir.

AB'ye tam üyelik Türkiye'nin halen gündeminde olan bir konudur. Bu doğrultuda gerek kurumsal, gerek beşeri, gerekse toplumun her kesimini ilgilendiren kriterlerin sağlanmasına yönelik stratejiler ve hedefler ortaya konularak sonuca gitme doğrultusunda oluşturulacak yol haritası ortaya çıkartılacaktır.

Tarım ve Orman Bakanlığının sorumlu olduğu fasıllara ilişkin mevzuat yükü AB müktesebatının yaklaşık yarısını oluşturduğu göz önünde bulundurulduğunda daha fazla AB fonuna ihtiyaç duyulacağı aşıkardır. Hâlihazırda kamu ve sivil toplum kuruluşlarınca AB'ye uyum çalışmaları için yoğun bir mesai harcanmaktadır. Ayrıca fasıllara ilişkin konular toplumun yeterli, dengeli ve sağlıklı gıdaya erişimi, su kaynakları ve doğanın korunması açısından hayati öneme sahiptir. Bu nedenle, bu fasıllarda yapılan uyum çalışmaları vatandaşlarımızın ve çiftçilerimizin, yani genel olarak Türkiye'nin de faydasına yönelik olarak gerçekleştirilmektedir.

Gümrük Birliği'ne tarım ürünlerinin dâhil edilmesi durumunda Türkiye'nin sebze meyve ürün grubu dışındaki tarım sektörünün olumsuz etkileneceği, bununla birlikte pazar açılımının ardından tüketici fiyatlarının önemli ölçüde gerilemesi ile tarım istihdamının başka sektörlere kayması beklenmektedir. Söz konusu tarımsal tavizlerin Türkiye'deki sektörünün AB ile arasındaki rekabeti artırabileceği düşünülmektedir. AB'ye göre yüksek maliyette üretim yapılan bazı tarım ürünlerinin yerini AB'den yapılan düşük maliyetli ithal ürünler alabilecektir. Tarım sektörünün liberalizasyonu daha az gümrük vergisi ve rekabetçi olmayan sektörlerde daha az istihdam ve üretim anlamına gelebilecektir.

Türkiye'nin rekabet gücünün artırılması için sektördeki arazi parçalılığı, küçük işletme sayısının fazlalığı ve sulama gibi yapısal sorunların giderilmesi, verimliliğin artırılması, örgütlenmenin etkinleştirilmesi ve AR-GE ile markalaşma gibi hususların geliştirilmesi önem arz etmektedir. Ayrıca, süreç içerisinde ortaya çıkabilecek olumsuzlukların giderilmesi için öncelikle sağlık ve bitki sağlığı kriterlerinin karşılanamamasından kaynaklı sorunlar ile teknik engellerin kaldırılması gerektiği düşünülmektedir.

Genel dış ticaret, her yıl açık verirken, tarım, orman ve gıda maddeleri toplamda dış ticaret fazlası vererek dış ticaret dengesine önemli katkıda bulunmaktadır. Diğer taraftan Şûra Raporu'nun içerisinde ele alınan ikili ilişkiler kapsamında küresel anlamda ortaya konulan yeni hedefler, uluslararası dengelerin çok taraflı yapılardan ikili yapılara doğru yönelen seyri çerçevesinde ülkemizin hâlihazırdaki hedefleri belirlenmiş, bu kapsamda yeni ikili iş birliği anlaşmalarına, ortak çalışma gruplarına, bölgesel etkinliğin en üst seviyeye çıkarılması anlamında mevcut bilgi birikiminin diğer ülkelere aktarımına dair hedefler ve yol haritaları ortaya konmuştur.

Bir başka husus ise işlenmemiş tarım ürünlerindeki dış ticaret açığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ürünlerin ithalatındaki artışta arz açığı ürünlerin ithalatının yanı sıra Dahilde İşleme Rejiminin (DİR) de etkisi vardır. DİR kapsamında ithal edilen ürünlerin yurt içinde işlenip katma değer yaratılarak ihracatı gerçekleşse de ihtiyacın yerli üretimle karşılanması yolunda üretim desteklenmelidir. İşlenmemiş ürünlerdeki açığın önemli bir bölümü pamuk ithalatından gelmektedir. Diğer yandan pamuk işlenerek tekstil ve konfeksiyon sanayinde önemli dış ihracat geliri sağlamaktadır. İhracatın içinde işlenmiş gıda ürünleri oranı artmaktadır. Türkiye bu açıdan net ihracatçı konumunu sürdürmektedir.

Türkiye coğrafi konum, iklim şartları, ekolojik yapısı ve sahip olduğu biyoçeşitlilik sayesinde oldukça geniş bir tarım ve orman ürünleri yelpazesine sahip olup bu ürünlerin dünya ticaretinde önemli ölçüde avantaja sahiptir. Ülkemiz, bu ürün ve üretim potansiyelini ihracata yönlendirmede sıkıntı çekmektedir.

Ülke olarak tarım ve orman ürünlerinde ihracata bağlı büyüme prensibi çerçevesinde hareket etmesi önem arz etmektedir. Arz açığı ürünlerin üretiminin artırılması için prim destekleri artırılmalı, ülke üreticisi korunmalı ve ithalat risklerine karşı üretimin sürdürülebilirliği sağlanmalıdır. Tarım ürünleri ithalatında uygulanan koruma oranları tespit edilirken sektörün görüşleri alınmalıdır.

Tarım ve ormancılık alanında uluslararası düzeyde rekabet edebilirliğin uluslararası ticaretteki başarılar ile doğru orantılı olduğu kabul edilmeli ve üretimde kaliteyi sağlamaya yönelik istihdam niteliği, AR-GE kapasitesi arttırılmalı, yeni pazarlara girişler için çalışmalar yapılmalı, sürdürülebilir ihracat hedeflenmelidir. Bununla birlikte tanıtıma ve markalaşmaya ilişkin çalışmalara ağırlık verilmeli ve yaratılan yeni markalar ile yeni pazarlar hedeflenmelidir.

Mevcut pazarlarda yaşanabilecek sıkıntılar dikkate alınarak alternatif pazarlar tespit edilmeli, siyasi öncelikler ve ekonomik beklentiler çerçevesinde bu ülkelere yönelik sürdürülebilir mikro ihracat politikaları belirlenmelidir. Ayrıca, tarım ve gıda ürünleri üretim politikalarımız, mevcut ve alternatif pazarlardan gelen talepler doğrultusunda yeniden oluşturulmalıdır. İlâveten, tarım, gıda ve ormancılık ürünlerimizin yüksek fiyattan alıcı bulması amacıyla kalite standartları oluşturularak ihracatta 1. sınıf ürünlerin diğerlerinden ayrılması, bunların prestijli ürün olarak adlandırılması ve söz konusu ürünlerin üretiminin artırılması yönünde çalışmalar yapılmalıdır. Bu çerçevede coğrafi işaretli ürün sayısının artırılarak uluslararası pazarlarda ürünlerimizin korunması sağlanmalı, ürünlerimizle birlikte sahip olduğumuz kültürün de ihracat olanakları geliştirilmelidir. Gastronominin de bu kapsamda ele alınarak nihai ürüne ham madde temin eden tarım ve orman sektörünün pazarlama unsurları arasına derç edilmesi sağlanmalıdır.

Diğer taraftan, ormanların nicelik ve nitelik olarak korunması, geliştirilmesi ve iyileştirilmesi, sosyal ve ekonomik kalkınmanın sağlanması, zengin kaynak değerlerine sahip ormanların sunduğu imkânlardan daha fazla faydalanılması önem arz etmektedir. Yenilenebilir enerji kaynakları arasında öncelik sahibi olan ormanların çevre ve ekosistemin korunması açısından değerlendirilmesi çalışmaları artırılmalıdır. Bu kapsamda TOB'un vazgeçilmez bileşeni orman ve orman kaynaklarının yönetiminden sorumlu kurumlar; doğayla uyumlu sürdürülebilir orman yönetimi anlayışı çerçevesinde ormanların korunması, geliştirilmesi ve genişletilmesi, topluma çok yönlü faydalar sağlayacak şekilde işletilmesi görevlerini yürütmek durumundadır.

İklim değişikliğinin etkilerinin önümüzdeki yıllarda artması beklenmekte olup, iklim değişikliğine uyum çalışmalarına ağırlık verilmeli ve belirlenen politikalar uygulanmalıdır. Bu kapsamda Bakanlık olarak iklim değişikliğinden etkilenebilecek tarım ve orman ürünlerinin değişen iklim şartlarına adaptasyonu için uluslararası iş birliği içinde çalışmalar yürütülmelidir. İklim değişikliğiyle mücadele için TOB tarafından tarım arazilerinin toplulaştırılması sonucunda yakıt tasarrufu sağlanması, mera ıslah çalışmaları yürütülmesi, gübrenin kontrollü kullanımı ve iyi tarım uygulamaları, minimum toprak işleme metotlarının desteklenmesi, yutak alanların artırılması ve arazi bozulunun önlenmesi, Orman Rehabilitasyon Eylem Planı ve Ağaçlandırma Seferberliği'nin uygulanması çalışmaları yürütülmektedir.

Uluslararası platformlarla yakın ilişkinin sağlanması, süreçlerin kendi çıkarlarımız doğrultusunda yürütülebilmesini teminen, uluslararası kurum ve kuruluşlarla iş birliklerinin daha da geliştirilmesi, bu kurum ve kuruluşlar içerisinde istihdam edilecek personel sayısının artırılması, söz konusu personelin yönetim kademelerinde görev alabilmesi için lobi faaliyetlerinin yürütülmesi gereklidir. Ayrıca, buralarda istihdam edilecek temsilcilere gerekli bilgi birikimi ve donanımın sağlanmasına önem verilmelidir. İlâveten, yakın gelecekte büyük bir ekonomik güce dönüşecek olan gastronomi ekonomisinin paydaşlarının içinde tarım, hayvancılık, balıkçılık üst sıralarda yer aldığından, dünya

gastronomi haritasında Türkiye'nin payının artırılmasına ilişkin tüm paydaşlar iş birliği içinde çalışmalı, bu çalışmalara tarım ve kültürel çeşitlilik yönüyle katkı sağlanmalıdır. Çok çeşitli gıdayı üretmeye elverişli olan verimli Anadolu toprakları, zengin bir yemek kültürünün temelini oluşturmaktadır.

Yukarıda belirtilen hedeflerin gerçekleştirilebilmesi kadar söz konusu çalışmaların hedef kitlelerimize düzgün aktarılabilmesi amacıyla tanıtım çalışmalarına ayrı bir önem verilmelidir. Modern dünyada kamu yönetiminin en etkili araçlarından birisi olan medya ve iletişimin Türk tarım ve orman sektörü için de uluslararası arenada etkin bir şekilde kullanımı sağlanmalıdır. Avrupa'nın en genç nüfusuna sahip olan Türkiye, coğrafi konumundan doğan avantajı, giderek artan teknolojik potansiyeli, eğitilmiş ve donanımlı iş gücünü, sahip olunan ürün çeşitliliği ve iklim çeşitliliğini fırsata çevirerek küresel dünya pazarında hak ettiği yeri hiç şüphesiz alacaktır.

Ek 1: Tarım ve Orman Bakanlığının Yakın Temasta Olduğu Uluslararası Kuruluşlar ile Taraf Olunan Sözleşme ve Anlaşmalar

KURULUŞLAR

- FAO-BM Gıda ve Tarım Örgütü
- İİT-İslam İş birliği Teşkilatı
- EİT-Ekonomik İş birliği Teşkilatı
- G20-Yirmiler Grubu
- OECD-İktisadi İş birliği ve Kalkınma Teşkilatı
- D8-Gelişen Sekiz Ülke
- KEİ-Karadeniz Ekonomik İş birliği Örgütü
- ISTA-Uluslararası Tohum Test Birliği
- UPOV-Uluslararası Yeni Bitki Çeşitlerini Koruma Birliği
- CIHEAM (MAYZEM)-Uluslararası Akdeniz Yüksek Tarımsal Araştırmalar Merkezi
- IRIWI-Uluslararası Buğday Geliştirme Girişimi
- CGIAR -Uluslararası Tarımsal Araştırmalar Danışma Grubu
- CIMMYT-Uluslararası Mısır ve Buğday Geliştirme Merkezi
- ICARDA-Uluslararası Kurak Alanlar Tarımsal Araştırma Merkezi
- IFPRI-Uluslararası Gıda Politikaları Araştırma Enstitüsü
- AARINENA-Yakın Doğu ve Kuzey Afrika Bölgesi Tarımsal Araştırma Kuruluşları Birliği
- ECP/GR-Bitki Genetik Kaynakları Avrupa İş birliği Programı
- EUFMD-Şap Hastalığı Avrupa Komisyonu (FAO)
- EPPO-Akdeniz ve Avrupa Bitki Koruma Örgütü
- OIE-Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü

- IOBC-Uluslararası Zararlı Hayvanlar ve Bitkilerin Biyolojik Mücadele ve Entegre Kontrol Örgütü
- GFCM-Akdeniz Genel Balıkçılık Komisyonu
- EuroFISH-Orta Doğu Avrupa'da Balıkçılığın Geliştirilmesi Uluslararası Örgütü
- ICCAT-Uluslararası Atlantik Ton Balıklarının Koruma Komisyonu
- CACFISH-Orta Asya ve Kafkaslar Bölgesel Balıkçılık ve Su Ürünleri Yetiştiriciliği Komisyonu
- OIV-Uluslararası Bağcılık ve Şarapçılık Örgütü
- ICC-Uluslararası Hububat Bilimi ve Teknolojisi
- IGC-Uluslararası Hububat Konseyi
- GAFTA-Hububat ve Yem Ticaret Birliği
- BIPEA-Uzmanlar Arası Analitik Çalışmalar Ofisi
- IFAD-Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu
- ICA-Uluslararası Kooperatifler Birliği
- COPA-COGECA-Avrupa Birliği Tarım Kooperatifleri Konfederasyonu
- IRU-Uluslararası Raiffeisen Birliği
- ICC-Uluslararası Ticaret Odası
- WVA-Dünya Veteriner Hekimleri Birliği
- IUCN-Dünya Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği
- CIC-Uluslararası Avcılık ve Av Hayvanlarını Koruma Konseyi
- EUMETSAT-Avrupa Meteorolojik Uyduları İşletme Teşkilatı
- WMO-Dünya Meteoroloji Örgütü
- ALADIN-Ulusal Meteorolojik Araştırma Merkezi
- ECMWF-Avrupa Orta Menzilli Hava Tahminleri Merkezi
- ICOLD-Uluslararası Büyük Barajlar Komisyonu
- WWC-Dünya Su Konseyi
- UNECE-Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu
- ITTO-Uluslararası Tropikal Orman Ürünleri Organizasyonu
- UNEP-Uluslararası Çevre Programı
- WTO-Dünya Ticaret Örgütü
- UNDP-Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

- UNIDO-Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Teşkilatı
- ILO-Uluslararası Çalışma Örgütü
- WB-Dünya Bankası
- IUFRO-Uluslararası Ormancılık Araştırma Enstitüleri Birliği
- EFI-Avrupa Ormancılık Enstitüsü
- CIFOR-Uluslararası Ormancılık Araştırma Merkezi
- EEA-Avrupa Çevre Ajansı
- FSC-Orman Bakım Konseyi
- PEFC-Orman Sertifikalandırma Programı Konseyi
- NATO-Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü
- JICA- Japonya Uluslararası İş birliği Ajansı
- Sözleşme ve Anlaşmalar
- ITPGRFA-Gıda ve Tarım İçin Bitki Genetik Kaynakları Uluslararası Antlaşması
- UNCCD-Birleşmiş Milletler Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi
- Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (BMBÇS)
- BMBÇS, Biyogüvenlik Kartagena Protokolü Güvence Fonu
- BMBÇS, Nagoya Protokolü
- Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS)
- Ramsar Sulak Alanlar Sözleşmesi
- CITES-Nesli Tehlike Altındaki Türlerin Ticaretine İlişkin Sözleşme (TOB, ABDGM, 2016)

KAYNAKLAR

- Anonim a, 2019, <http://www.culinary-tourism.com/en/site/2015/antecedentes>
- Anonim b, 2019, http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/gastronomy_report_web.pdf
- FAO (BM Gıda ve Tarım Örgütü). 2009. Global Agriculture Towards 2050. Roma: FAO.
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Arşivi, Mevcut Durumdaki Ülkelerle Anlaşma Tablosu.
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Verisi, 2019.
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, ABDGM (Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü), 2019.
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, ABDGM (Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü).2016. AB ve Tarım Alanında Faaliyet Gösteren Uluslararası Kuruluşlar, Ankara.
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, TKDK(Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu).2019.
- TİM(Türkiye İhracatçıları Meclisi); İhracat 2019 Raporu.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046.